

FINANČNÉ NÁSTROJE VHODNÉ NA POTREBY PREVENČIE MIMORIADNYCH UDALOSTÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

FINANCIAL INSTRUMENTS SUITABLE FOR EMERGENCY EVENTS PREVENTION IN SLOVAKIA

Jozef KLUČKA¹, Ján HAVKO²

SUMMARY:

In the article we introduce a ways of prevention funding of emergency events within the system of crisis management. At these days prevails the state budget funding, in this article are introduced the other ways of funding. According to the divide of the World Bank are financing tool for crisis management divided into ex ante and ex post instruments. Ex ante financial instruments are currently in a world very accentuated in our latitudes are almost unused. For financial instruments ex post deals mainly with European funds because it represents a relatively available option to increase the resistance of the Slovak Republic at a low cost to the state budget.

KEYWORDS: emergency event, crisis management funding, ex ante financial instruments, ex post financial instruments

ÚVOD

Krízové riadenie Slovenskej republiky reprezentované verejnými inštitúciami je financované takmer výlučne zo štátneho rozpočtu, resp. z verejných rozpočtov. S rastúcou frekvenciou krízových javov a so zvyšujúcou sa intenzitou dôsledkov, či už v spoločenskom alebo ekonomickom vyjadrení, je potrebné plánovať zdroje na prevenciu a reakciu aj pomocou nových finančných nástrojov, ktoré nezaťažujú štátny rozpočet.

V rámci členenia na ex post a ex ante finančné nástroje sú u nás nástroje ex ante využívané zanedbateľne, pričom ich významnosť v rámci sveta vzrastá. Charakteristika ex ante nástrojov zatiaľ nebola obširnejšie popísaná v slovenskej vedeckej komunite.

1. EKONOMICKÉ ZDÔVODNENIE PREVENČIE MIMORIADNYCH UDALOSTÍ

Zákon NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane (CO) obyvateľstva [1] rozlišuje nasledovné mimoriadne udalosti:

- živelné pohromy,
- havárie,
- katastrofy,
- teroristické útoky.

Mimoriadna udalosť (MU): „je časovo ťažko predvídateľná, ale priestorovo determinovaná udalosť, ktorá vznikne vplyvom živelných pohromy, technickej alebo technologickej havárie, systémovej alebo prevádzkovej poruchy, prípadne úmyselným konaním jedinca, ktoré vyvolá narušenie stability systému alebo dejov, ktoré v ňom prebiehajú a zároveň ohrozuje život, zdravie, majetok a kultúrne dedičstvo prípadne životné prostredie“ [2, s.7].

Z definície vyplýva devastačný účinok MU na životy, zdravie, majetok resp. životné prostredie. Nastáva otázka, čo rozhoduje o tom, či sú potrebné ochranné opatrenie a aká výška prostriedkov bude priradená jednotlivým druhom MU: množstvo úmrtí, množstvo zranených, výška škôd (v ekonomickom alebo sociálnom ponímaní) alebo miera znečistenia životného prostredia.

¹ Jozef Klučka, doc. Ing. PhD., Katedra krízového manažmentu, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Žilinská univerzita v Žiline, Ul. 1.mája 32, 010 26 Žilina, +421 41 513 67 06, Jozef.Klucka@fbi.uniza.sk.

² Ján Havko, Ing., Katedra krízového manažmentu, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Žilinská univerzita v Žiline, Ul. 1.mája 32, 010 26 Žilina, +421 41 513 67 20, Jan.Havko@fbi.uniza.sk.

Ako podklad pre rozhodovanie môže slúžiť tab. 1, ktorá znázorňuje počty jednotlivých

mimoriadnych udalostí v rokoch 2003-2011 na území Slovenskej republiky (SR).

Tabuľka 1

Počet a druh mimoriadnych udalostí za obdobie rokov 2003-2011 v SR.

Zdroj: [3]

Mimoriadna udalosť	Druh mimoriadnej udalosti	Rok									
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2003-11
Živelná pohroma	povodne a záplavy	25	9	23	23	13	12	20	54	37	216
	krupobitia								1		1
	následky víchrice	1	4		2	7	3	4	1	8	30
	snehové kalamity a lavíny	1	1	2	6			6	2	1	19
	rozsiahle požiare	3	2	7	1	1		13			27
	zemetrasenia					2	1				3
	zosuvy pôdy				2				10	13	25
	Spolu	30	16	32	34	23	16	43	68	59	321
Havária	požiare a výbuchy			2	4	18	11	20	13	8	76
	úniky nebezpečných látok	8	12	11	15	21	28	20	38	26	179
	poškodenie vedenia rozvodných sietí								1		1
	prevádzkové havárie			6		1	2	1			10
	Spolu	8	12	19	19	40	41	41	52	34	266
	Katastrofa							1	6	4	11
Teroristický útok											0
Iná		7	51	59	70	57	39	26	7	12	328
Spolu		45	79	110	123	120	96	111	133	109	926

Podľa tab. 1 je najčastejším druhom mimoriadnej udalosti živelná pohroma, nasledovaná haváriou. Z tab. 1 vidieť dôvod na zavedenie kategórie ohrozenie verejného zdravia 2. stupňa, pretože počet udalostí typu iná je nadhodnotený a to je obvykle vyvolané infekčnými a vírusovými ochoreniami.

Zároveň môžeme povedať o teroristických útokoch, že na našom malom území nepredstavujú hrozbu porovnateľnú s ostatnými druhmi mimoriadnych udalostí. Ich hrozba je minimálna a vyplýva z členstva Slovenska v NATO a EU.

Maximálna pravdepodobnosť vzniku (z frekvencie výskytu) MU plynie podľa tab. 1 z

povodní a únikov nebezpečných látok. Pri povodniach môžeme hovoriť aj o značných škodách.

Za obdobie rokov 2002 – 2010 to predstavuje sumu 808 mil. € [4] a to sú iba priame ekonomické škody. Dôvod na vykonávanie preventívnych opatrení vyplýva z tab. 1 resp. z výšky škôd po daných udalostiach.

Pokiaľ chceme daným škodám predísť, potrebujeme systém prevencie a pokiaľ chceme efektívne fungujúci systém prevencie, potrebujeme prostriedky, vhodné a flexibilnejšie právne nástroje a motivovaných pracovníkov.

2. FINANCOVANIE PREVENČIE MIMORIADNYCH UDALOSTÍ

Problematika financovania prevencie mimoriadnych udalostí je stále aktuálna. S rozvojom informačno-komunikačných technológií je viditeľný zvyšujúci sa počet mimoriadnych udalostí vo svete, to znamená, že sme schopní vnímať, mimoriadne udalosti celosvetovo nie len lokálne. Z toho dôvodu sme schopní vnímať viac mimoriadnych udalostí ako doteraz. Zároveň so zvyšujúcou zaťaženosťou územia a zložitou infraštruktúrou sú škody po MU väčšie. Prevláda trend zvyšujúcich sa nákladov na ochranné opatrenia, pričom finančných prostriedkov je rovnaké alebo menšie množstvo [3].

Globálne rastie význam ex ante financovania a plánovania si rezerv pre budúce škody. Vo svete sa akcentujú mimorozpočtové nástroje, čo vyplýva aj z rastúceho trendu zadlženia krajín [5].

V Slovenskej republike prevláda financovanie hlavne z verejného rozpočtu, resp. financovanie z európskych štrukturálnych fondov. Národné ekonomiky stále pociťujú dôsledky hospodárskej krízy, čo sa prejavuje nízkym rastom hrubého domáceho produktu (HDP). Následkom týchto udalostí sa vo svete začalo viac rozprávať o tom, ako naplniť rozpočet a ako efektívne využívať prostriedky štátneho rozpočtu. Slovenská republika je rovnako nútená zefektívniť hospodárenie so svojimi prostriedkami, pričom reštrukturalizácia rozpočtu sa môže diať na dvoch stranách, a to na strane príjmov a na strane výdavkov rozpočtu.

Rozpočtové škrtky sa vykonávajú na základe rôznych kritérií. Jedným zo základných kritérií je merateľnosť výstupov vo vzťahu k vynaloženým prostriedkom. Práve preto krízové riadenie a prevencia MU nedostáva dostatok prostriedkov.

Základné problémy spojené s financovaním prevencie a dôsledkov katastrof sú [5]:

- **tvorba** - kde a akým mechanizmom vytvárať finančné zdroje na prevenciu, reakciu a obnovu,
- **alokácia** - akým spôsobom prerozdeľovať dostupné finančné a iné zdroje v rámci dotknutej lokality/regiónu,
- **manažment** - vytvorenie modelu (personálny, finančný, a.i.), na efektívnu realizáciu preventívnych aktivít a prác spojených s reakciou a obnovou,

- **politicko-legislatívne** - čo preventívne opatrenia resp. pomoc znamenajú a aká bude jej forma/obsah pre postihnutého občana/podnikateľský subjekt.

Preventívne opatrenia patria medzi také, u ktorých sa ťažko meria efektívnosť vynaložených prostriedkov, a práve preto sa výdavky v tejto oblasti budú redukovať alebo sa už redukovali. Akumulovanie zdrojov na prevenciu je procesom hľadania zdrojov na zabránenie škodám, ktoré môžu ale nemusia vzniknúť. V tom spočíva podstata zložitosti naplňovania balíka financií, ktorý je potrebný. Alokácia prostriedkov sa deje predovšetkým na základe územného princípu. To znamená, že rozhodnutie o umiestnení prostriedkov na jednotlivé investičné zámery a projekty vychádza z decentralizovanej úrovne a teda z okresných úradov, miest a obcí. Pričom získavanie prostriedkov a ich prerozdeľovanie medzi regióny sa robí primárne z centrálnej úrovne. Vytvorenie manažérského modelu fungovania krízového manažmentu, by malo byť predmetom ďalšieho skúmania, nakoľko momentálne tento systém nemá komplexne na seba nadväzujúci právny základ a riadiaci aparát. Toto úzko súvisí s právnym prostredím našej krajiny.

Nemáme vytvorené právne normy, ktoré by celistvo obsiahli šírku systému krízového manažmentu. Máme Zákon o ochrane pred povodňami, ale pri ochrane pred ostatnými druhmi živelných pohrôm sa riadime Zákonom o CO obyvateľstva. Pri haváriách ako ďalšom type MU sa riadime Zákonom o prevencii závažných priemyselných havárií (ZPH), ak sa však nejedná o podnik, ktorý spadá pod tento zákon riadime sa zákonom o CO obyvateľstva resp. pri jadrových zariadeniach na to máme ďalší osobitný zákon. Tým, že máme vyčlenené určité druhy MU robíme systém krízového manažmentu zbytočne neprehľadný a komplikovaný. Bolo by vhodné prijať jednotný zákon minimálne na každý typ MU a v rámci tohto zákona vytvoriť nástroje a politiky pre jednotlivé druhy MU.

V rámci Slovenskej republiky môžeme hovoriť o nasledovných možnostiach financovania prevencie a dôsledkov MU [5]:

- a) zo zdrojov štátneho rozpočtu (ŠR),
 - prostredníctvom krízových štábov okresných úradov, z rezervy predsedu vlády a z rezervy vlády,
 - prostredníctvom špecializovaných štátnych organizácií, ktoré majú na starosti prevenciu na určitom úseku,

- podľa osobitých predpisov (napr. Slovenský vodohospodársky podnik),
- finančných zdrojov ústredných orgánov štátnej správy (napr. MPSVaR),
- prerozdelením medzi rôznymi kapitolami ŠR,
- zo špecifického fondu (napr. Environmentálny fond),
- b) z neštátnych zdrojov,
 - z vlastných zdrojov právnických a fyzických osôb,
 - zo zdrojov samosprávnych orgánov,
 - z plnenia poisťnej udalosti v rámci komerčného poistenia,
- c) z iných zdrojov,
 - fondy EU (Fond solidarity),
 - fond Rozvojovej banky Rady Európy,
 - humanitárna pomoc (humanitárna pomoc vlád, mimovládne organizácie).

Medzi ďalšie zdroje, ktoré uvádza Černá [6] patria PPP (verejno-súkromné partnerstvo) projekty, zmena salda štátneho rozpočtu a vykonanie výdavkových reštrikcií v štátnom rozpočte.

Podľa Černej sa v Českej republike po povodniach v roku 2002 použili nasledovné nástroje zo štátneho rozpočtu:

- dotácie obciam na likvidáciu škôd vo výške 2 mld. Kč,
- dotácie obciam vo forme rôznych dávok vo výške 119 mil. Kč,
- programy pre podnikateľov vo forme rôznych štátnych pôžičiek a úľav.

Plnenie zo štátneho rozpočtu prevláda nad ostatnými spôsobmi financovania vo všetkých subsystémoch okrem obnovy [3]. Pri prevencii môžeme hovoriť o plnení z rozpočtu spolu so spolufinancovaním v rámci štrukturálnych fondov Európskej únie. Zároveň podľa zákonov o CO a podľa zákona o prevencii ZPH musia vynakladať prostriedky aj právnické osoby (PO) resp. fyzické osoby (FO) podnikatelia. Pod reakciu prevažne spadajú zložky integrovaného záchranného systému (IZS) a ich zásah v rámci riešenia vzniknutej MU. Systém IZS je financovaný zo štátneho rozpočtu, t.j. aj reakcia je financovaná v rámci kurately štátneho rozpočtu, vyčleňuje sa tu obecná (mestská) polícia a závodný hasičský a záchranný zbor. Obnova je už väčšinou v réžii súkromného sektora. Vo svete je momentálne akcentované rozdelenie na ex ante a ex post nástroje. Pričom dominuje idea využívania ex ante. Delenie finančných nástrojov podľa Klučka [5] je uvedené v tabuľke č. 2.

Tabuľka 2

Finančné nástroje vhodné na potreby krízového manažmentu

Zdroj: [3,5]

Ex ante finančné nástroje	Ex post finančné nástroje
Rezervný fond	Čerpanie zo štátneho rozpočtu
Katastrofické dlhopisy (Catastrophe bonds)	Dane
Havarijný úver (Contingent Credit)	Rezervy v cudzích menách
Podmienečne odpustiteľný dlh (Forgivable debt)	Domáce obligácie a úver (centrálnej banky)
Poistenie štátu (Macro insurance)	Úvery (multilaterálne a medzinárodné)
	Pomoci
	Európske štrukturálne fondy

Akumulácia jednotlivých zdrojov sa deje prostredníctvom mixu finančných nástrojov. Finančné nástroje predstavujú zmluvu (kontrakt), ktorá má za následok vznik finančného aktíva pre jedného a vznik finančného záväzku alebo nástroja vlastného imania pre druhého[5].

Termín ex ante značí ešte pred udalosťou, teda finančné nástroje ex ante budú také, ktoré sú pripravované alebo ich mechanizmy vytvorené predčasne a nie až keď dôjde ku vzniku MU. Sú to v prevažnej miere

prostriedky, ktoré máme dopredu k dispozícii a nemusíme ich získať z iných zdrojov.

2.1 Finančné nástroje ex ante

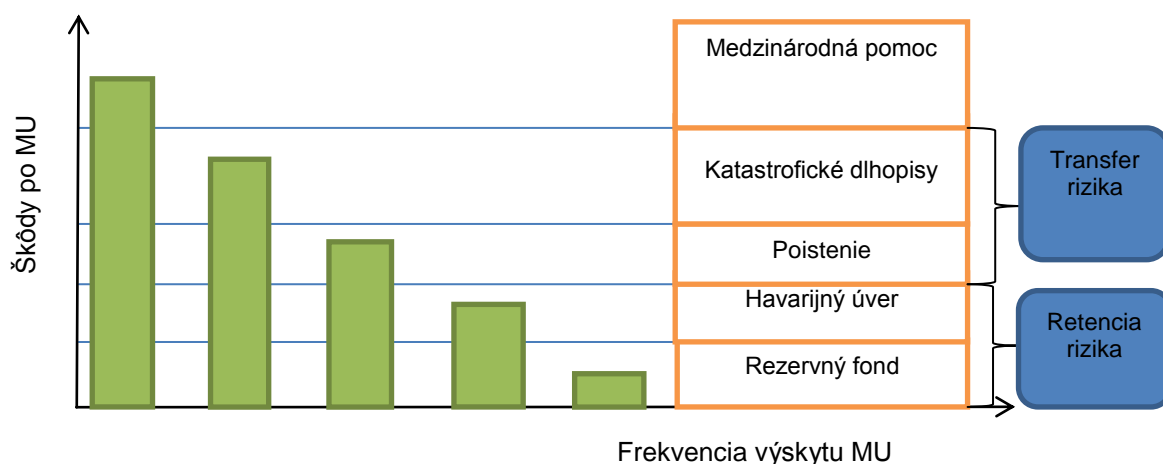
Rezervný fond plní úlohu finančného štítu voči neočakávaným udalostiam, ktorých dôsledky bude treba ihneď riešiť. Tvorba rezervného fondu predpokladá existenciu mechanizmu, ktorý určí výšku odvodov do rezervného fondu na pokrytie výdavkov na riešenie dôsledkov MU resp. pre na pokrytie výdavkov na prevenciu katastrof. V prípade vysokej

frekvencie výskytu a/alebo extrémne ničivých dôsledkov MU, výška rezervy negarantuje dostatok finančných prostriedkov na reakciu resp. obnovu. Iným problémom je vysoký zostatok na účte a jeho alternatívne uplatnenie, pokiaľ nedôjde k výskytu MU a teda plneniu prostriedkov na primárny účel.

Havarijný úver je akási obdoba kontokorentného úveru, ktorého význam sa ukáže až po výskyte katastrofy. Význam spočíva v časovej dimenzii, nie je nutná časová rezerva na prípravu a spracovanie

písomných podkladov. Môžeme povedať, že prostriedky sú okamžite k dispozícii. Nevýhoda uvedeného nástroja spočíva v možnom obmedzení ďalšieho zvyšovania zadĺženia [7].

Katastrofické dlhopisy (Catastrophe bonds) sú cenné papiere, určené na krytie budúcich škôd po katastrofách. Výhodou finančného nástroja je transfer rizika do podnikateľského sektoru, ktorý sa spolupodieľa na jeho financovaní. Význam uvedeného finančného nástroja rastie úmerne s rastom objemu obchodovania na burze, preto sa využíva hlavne v USA.

Zdroj: [7]

Obrázok 1. **Stratégia používania jednotlivých ex ante finančných nástrojov pri MU.**

2.2 Finančné nástroje ex post

Finančné nástroje ex post sú prioritne naviazané na štátny rozpočet alebo medzinárodne mechanizmy EÚ a iných inštitúcií resp. medzinárodnú pomoc rôznych inštitúcií. Sú to prostriedky, ktoré nie sú pripravené dopredu, hlavne v prípade odstraňovania dôsledkov mimoriadnych udalostí, ale k ich presunu dôjde až po vzniku krízového javu. Pri prevencii sú plánované na základe v minulosti vzniknutých mimoriadnych udalostí, pričom daný vývoj nemusí reflektovať súčasné riziká v plnej miere. Keďže činnosti v krízovom manažmente sú financované takmer výlučne zo štátneho rozpočtu, môžeme povedať, že ex post finančné nástroje sú využívané vo väčšej miere ako ex ante.

Čerpanie zo štátneho rozpočtu. Rozpočet ako scentralizovaný peňažný fond je súhrnom príjmov a výdavkov, preto by sme v ňom mali nájsť aj kapitoly, kde budeme hľadať výdavky na prevenciu mimoriadnych udalostí. Jedná sa hlavne o kapitolu Ministerstva životného

prostredia SR (MŽP SR) a Ministerstva vnútra SR (MV SR), pričom MŽP SR financuje hlavne prevenciu pred povodňami a usmerňuje činnosť podnikov v rámci prevencii závažných priemyselných havárií. MV SR má pod svojou kuratelou IZS a teda reakciu na mimoriadne udalosti resp. pod jej správou je aj civilná ochrana a jej výdavky.

Dane ako ex ante nástroj sú využívané pri MU veľkého rozsahu s následnými vysokými ekonomickými škodami, kde slúžia na mimoriadne dodatočné zdanenie za účelom získania prostriedkov do štátneho rozpočtu. Takto použitý nástroj nemá oporu v slovenskom právnom poriadku. Sú ale príjmom ŠR a teda ďalej prerozdeľované, aj na účely ochrany pred MU [5].

Rezervy centrálnej banky a Rezervy v cudzích menách môžeme zjednotiť a uvažovať o tom, že sú to rezervy slúžiace ako nástroje menovej (monetárnej) politiky. Od roku 2009 sme členmi eurozóny a máme spoločnú menu euro. Národná banka Slovenska musela previesť

časť svojich kompetencií v oblasti udržovania kurzu na Európsku centrálnu banku.

Z toho dôvodu aj rezervy držané na účtoch Národnej banky Slovenska sú nižšie ako tomu bývalo pred rokom 2009. Výška rezerv dosahovala v rokoch 2011-2013 približne 2 – 2,5 miliardy dolárov[8].

Pri škodách veľkých rozmerov by rezervy mohli slúžiť na zmiernenie ekonomických dopadov na rozpočet.

Domáce obligácie a úvery sú nástroje, ktoré sa používajú okrem iného aj pri riešení a prevencii MU, či už v podnikoch na riešenie nedostatku likvidity pri odstraňovaní škôd resp. pri naplňaní štátnej pokladne, pokiaľ je potrebné zvýšiť aktuálnu likviditu štátu pri riešení mimoriadnych udalostí. V rámci prevencie sú použiteľné aj cenné papiere ako relatívne likvidná forma financovania. To isté platí aj o úvere, problémom je však zvyšujúce sa zadlženie toho, kto si úver berie, či už je to štát alebo podnik.

Európske fondy sú využívané na spolufinancovanie rôznych aktivít vrátane

prevencie MU, kde sa využívajú najmä štrukturálne fondy EU ako napríklad Kohézny fond, Európsky fond regionálneho rozvoja a Európsky sociálny fond. Napríklad v práve skončenom programovom období nás z pohľadu prevencie môže zaujímať operačný program životné prostredie s jeho prioritnou osou „ochrana pred povodňami“. Pre operačný program životné prostredie bolo pripravených 1,8 mld. €. Tieto prostriedky pochádzali z Kohézneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja [9]. Celkovo sa podpísali zmluvy za 1,798 mld. € v rámci operačného programu životné prostredie.

V prioritnej osi „ochrana pred povodňami“ sa realizuje, alebo už bolo realizovaných 101 projektov v celkovej výške 141 150 376 €. Realizátorom pri 37 projektoch je Slovenský vodohospodársky podnik, štátny podnik (SVP š. p.) a celková suma projektov dosahuje 69 613 226 €. V jednom projekte sú realizátorom Lesy SR, š. p. a v ostatných 63 projektoch sú to obce a mestá [10]. Ďalej sa môžeme pozrieť na to, ako sú projekty rozdelené podľa jednotlivých krajov. Môžeme to vidieť v tab. 3.

Tabuľka 3

Štruktúra čerpania eurofondov na ochranu pred povodňami podľa krajov

Zdroj: [10]

Kraj	Počet projektov	Celková suma projektov [€]	Počet obcí
Banskobystrický	12	6 775 738,77	2
Bratislavský	5	6 221 106,73	0
Košický	11	8 725 612,12	8
Nitriansky	6	10 384 822,46	1
Prešovský	44	61 435 294,46	41
Trenčiansky	5	9 522 985,98	2
Trnavský	2	6 399 539,43	0
Žilinský	15	19 695 380,40	9
Celoslovenský	1	11 989 896,13	0
Spolu	101	141 150 376,5	63

Z tabuľky vidieť, že najaktívnejší pri čerpaní eurofondov je východoslovenský región, čo je determinované hlavne množstvom financií, bežne poukazovaných na prevenciu pred povodňami v tomto regióne. Zároveň je vo východoslovenskom regióne aj najviac obcí, ktoré realizujú svoju vlastnú ochranu samé, teda nie prostredníctvom SVP š. p., resp. odštepných závodov SVP š.p. [3].

MU väčšieho rozsahu spôsobuje krátkodobé spomalenie hospodárskeho rastu, obzvlášť pri ekonomike veľkosti SR. Potrebu znížiť mieru

rizika a obmedzovať následky mimoriadnych udalostí SR rieši identifikáciou hlavných príčin ohrozenia a zvyšovaním schopnosti manažmentu, mimoriadnych udalostí riešiť vzniknuté mimoriadne situácie. Znižovanie rizika mimoriadnych udalostí zahŕňa pripravenosť, zmiernenie následkov a prevenciu. Cieľom je zvýšiť odolnosť proti mimoriadnym udalostiam, ktorá sa opiera o vedomosti z riadenia rizík, budovania kapacít pre manažment rizík a manažment mimoriadnych udalostí. V posledných rokoch sa dôraz presunul z riešenia situácie po

mimoriadnych udalostiach na uplatňovanie komplexného prístupu k znižovaniu rizika mimoriadnych udalostí.

Verifikované povodňové škody v SR v roku 2010 predstavovali 480,9 mil. € a ekonomické straty spôsobené požiarimi tvorili 0,6% z HDP v r. 2012, pričom priama škoda bola vyčíslená na 410,0 mil. €.

Za poslednú dekádu v SR evidujeme škody v objeme viac než 1,4 mld. €. Dopady zmeny klímy na výkonnosť ekonomiky budú signifikantné a z dlhodobého hľadiska môžu vážne ohroziť rozvojový potenciál a trvalú udržateľnosť.

Na základe projekcií budúceho vývoja by v prípade nerealizácie adaptačných opatrení mohlo dôjsť k spomaleniu hospodárstva v dlhodobom horizonte (2050) na úrovni 0,4 až

0,7 % ročného HDP. Naopak, ich realizáciou možno dopady znížiť na 0,10 – 0,15 % HDP [11].

ZÁVER

Slovenská republika využíva iba zlomok finančných nástrojov určených svetovou bankou na financovanie krízového manažmentu. Ex ante nástroje sú u nás nevyužívané, pričom rezervný fond by mal byť nevyhnutný základ v každom vyspelom štáte. Pri ex post nástrojoch sa spoliehame výhradne na štátny rozpočet a eurofondy. V rámci ďalších štúdií by bolo vhodné orientovať sa na prípadný mix finančných nástrojov, ktorý by optimálne využíval prostriedky SR. Ex ante nástroje budú v 21. storočí prevažovať nad ex post hlavne z dôvodu zvyšujúceho sa zadĺženia štátov.

LITERATÚRA

- [1] Zákon č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.
- [2] POLEDŇÁK, P. , ORINČÁK, M.: *Riešenie prírodných krízových situácií*. Žilina: Edis. 2011. 232 s. ISBN 978-80-554-0339-7.
- [3] HAVKO, J.: *Financovanie prevencie mimoriadnych udalostí v podmienkach Slovenskej republiky*. Diplomová práca. Žilina: FŠI ŽU, 2014. 86s.
- [4] Výročné správy SVP š. p. za roky 2011-2003. Banská Štiavnica. 2014. [on line]. Dostupné na: <http://www.svp.sk/svp/default.asp?id=19&mnu=19>. [cit.1.11.2014].
- [5] KLUČKA, J.: *Ekonomika krízového manažmentu*. 1. Vydanie. Žilina: EDIS. 2013. 92s. ISBN 978-80-554-0626-8.
- [6] ČERNÁ, J.: *Finanční zabezpečení krízového řízení v ČR*. In Zborník z 18. konferencie *Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí*. ISBN 978-80-554-0701-2
- [7] MAHUL, O.; CLARKE D. 2011. Disaster Risk Financing and Contingent Credit. World Bank Policy Research Working Paper 5693. [on line]. Dostupné na: <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-5693>. [cit.1.11.2014].
- [8] NBS. 2014. Prehľad devízových rezerv. [on line]. Dostupné na: <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/devizove-rezervy/brsl>. [cit.1.3.2014].
- [9] PALKO, F. – KISS, I. et al.: *Európske fondy v praxi*. Bratislava: Inštitút hospodárskej politiky. 2013. 256 s. ISBN 978-80-971284-7-0.
- [10] Aktuálny zoznam prijímateľov z Operačného programu „Životné prostredie“ ku koncu augusta 2013. 2013. [on line]. Dostupné na: <http://eurofondy.webnode.sk/news/opzp-aktualny-zoznam-prijimatelov-z-op-zivotne-prostredie-ku-koncu-augusta-2013/>. [cit.1.9.2014].
- [11] D&D consulting. 2014. Ex ante hodnotenie Operačného programu „Kvalita životného prostredia“ na programové obdobie 2014 – 2020. [on line]. Dostupné na: <http://www.rokovania.gov.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-163497>. [cit.1.11.2014].